

stavo je vodil z vidno ljubeznijo do dela, orkester vestno izpilil in podredil njegovo eminentno vlogo še važnejšim, onim na odru. Harmonija med dirigentom, odrom in orkestrom vzorna. Vloge prvovrstno zasedene, mogoče edini Vičar kot gost za spoznanje šibkejši od ostalih. Thierryjeva in Križaj sta zopet vodila v glavnih vlogah, Janko, Grba, Španova, Vičar in drugi so dali vse. Baletne vloške in zbori dejanje zelo poživljajo, pa tudi glasbo. Režija (Kriveckij) in tempo igre ter scenerija, vse je bilo značaju dela adekvatno. Obisk zelo dober, delo je uspelo kakor malokatero domače.

Slavko Osterc.

PREGLED REVIJ

Srbske in hrvaške književne revije. Belgrajski in zagrebški književni časopisi so stopili v novo leto brez posebnih programov. Nemara so preveč sigurni svojega občinstva, in ga jim ni treba vabiti s programatičnimi načrti. Vodilne revije — in samo te smo sprejeli v program svoje stalne revialne kronike — hodijo že znana in priznana pota. Občinstvo komaj opazi, če se tu in tam os malce premakne; tako se je n. pr. «Srpski književni glasnik» v zadnjem času nekoliko pomladil in odpira svoje, z duhom Bogdana Popovića posvečene strani n. pr. surrealistu Aleksandru Vuču. Zato pa se je novosadski «Letopis Matice Srpske», v katerem je lani priobčeval vodja srbskih surrealistov, Marko Ristić, svoje programatične članke, zasukal nekoliko nazaj in je — očitvidno pod vplivom nedavne krize v «Matici Srpski» — stopil še bolj nego doslej v službo nacionalistične tendence v slovstvu, o čemer priča uvodnik, ki ga je spisal urednik R. Vrhovac v 1. letošnji številki. «Letopisu» se pozna tudi to, da je skrčil svoj obseg skoraj za polovico. «Misli» do trenutka, ko pišemo te vrstice, še ni uspelo, da bi po debeli jubilejni številki (november-december 1929), ki je izšla šele pozno v januarju, predstavila svoj enajsti letnik. «Život i rad», ki so ga nekateri hoteli prezirljivo pokopati, izhaja začudo redno (v tem je nadomestil «Letopis», ki je letos opešal) in tudi sicer ne kaže prezgodnje utrujenosti; zdi se celo, da se njegova razvojna linija vzpenja višje. Izmed ostalih srbskih revij omenimo še sarajevski «Pregled», ki je nastopil četrti letnik in vidi v tem povoljen znak za duhovne in moralne vrednosti Bosne in Hercegovine, ki jih reprezentira.*

Manj ugodna vremena vladajo za hrvaško revialno književnost. V poštevh prihajajo v glavnem tri književne revije: «Savremenik», «Hrvatska revija» in «Književnik». Posebno slovstveno strujo (katoliško orientacijo) zastopa «Hrvatska prosvjeta», ki zanima prijatelja književnosti zlasti zaradi tega, ker je njen domači duh Ljubomir Maraković (žal da «Hrvatske prosvjete» nimamo pred seboj). Tudi o «Savremeniku» ne bo govorila naša kronika, dokler se ne pojavi prva letošnja številka, kar pa je, če se ne motimo, še zakrito v temo; šele v februarju je ugledal svet decembrski zvezek, v katerem je Ksaver Šandor Gjalski priobčil svojo poslovilno razpravo o hrvatskih in slovenskih kajkavcih, alias «Vindih». Dokler se torej «Savremenik» zopet ne prerodi, prideta v poštevh samo še «Hrvatska revija» in «Književnik».

Iz leposlovja nismo opazili v letošnjih številkah omenjenih revij ničesar izrednega. Lirika je še najobilneje zastopana v «Srpskem književnem glasniku» in «Životu i radu». V S. K. Gl. se oglašata dva starejša pesnika, Vladimir Nazor in Dragutin M. Domjanić, izmed mlajših pa Br. Gjukić, Nikola Šop, Momčilo Nastasijević i. dr., v «Životu i radu» Siniša Kordić, Novak Simić, Gjorgje

* O listu «Nolit», ki zavzema med srbskimi revijami neko posebno mesto, bo spregovoril «Ljubljanski Zvon» v eni prihodnjih številc. — Op. ured.

Glumac, A. R. Boglić i. dr. Nobeden ni dal pesmi, ki bi s čimerkoli opozorile nase. V «Letopisu M. S.» je omembe vredna pesem Desanke Maksimović «Nad rečnim koritom», sicer se oglašajo stari, kakor n. pr. Vojislav I. Ilić Mladji, Sima Pandurović, Rikard Nikolić. Pripovedna proza je boljša od poezije: v S. K. Gl. je izšla novela Ive Andrića «Kod korana» v značilnem slogu njegovih bosenskih povesti, za poznavalca Andrićeve proze že nekoliko narejena, v «maniri», vendar pa še vedno močna in topla. Takisto velja omeniti povest Veljka Petrovića «Neprijateljstvo sv. pismo» in (v 4. številki) Aleksandra Vidakovića «Roksanda», ki je spisana v nekakem domačem intimnem realizmu. «Letopis M. S.» nima ničesar izrazitega, «Život i rad» objavlja roman Siniše Kordića «Neobičan svet», v «Pregledu» ostaneta za vsem leposlovjem samo dve črtici Ive Andrića in Hamza Hume. Hrvaška poezija v navedenih dveh revijah ni pokazala niti toliko kot srbska (zabeležiti je samo Nazorjev prevod dveh spevov iz Kalevale — Hrvatska revija št. 1.). Tem obilneje pa pada na tehtnico umetniška proza: v «Hrvatski reviji» novela Miroslava Krleže «Bobočka» iz njegovega novega, poglombajevskega cikla o Klanfarju, potem pa povest Gjüre Vilovića «Žena bez Božića». V «Književniku» povesti M. Krleže, Avg. Cesarca in Luke Perkovića.

Iz dramatike sta izšla samo dva karakteristična odlomka v S. K. Gl.: M. Krleže «Scena izmedju gospodje Klare i viteza Olivera Urbana» (iz cikla o Klanfarju) in četrto dejanje Manojlovićevega «Centrifugalnega igrača».

Obzorje se nam močno razmakne, če pregledujemo esej in literarno-kritične članke v vseh obravnavanih revijah. Tu je izbira tolikšna, da kot skromni kronisti postopamo nekako pragmatično in opozarjamo zgolj na tiste članke, ki so posebno značilni za današnji čas ali pa zanimivi tudi za slovenskega ljubitelja književnosti: Prvo mesto v kolu gre, kakor je že navada, S. K. Gl. Tu je objavil Miloš Crnjanski daljšo razpravo «Šekspirovi soneti», ki je spisana prav živahno in podprta z mnogimi argumenti. Ilija M. Petrović je priobčil kratko, a pregnantno spisano studijo o Marcu Twainu. «Život i rad» je v tem oziru še zanimivejši, čeprav njegova zanimivost malce diši po senzaciji: Sima Pandurović v dolgi studiji, ki se je začela že v lanskem letniku, «trga» Bogdana Popovića. Kdor ve, kak ugled uživa B. Popović v beograjski literaturi in izvenknjiževni družbi, bo razumel, zakaj je ta poizkus Sime Pandurovića vzbudil veliko pozornosti in komentarjev, še preden je zaključen. Pri njem se ustavimo prihodnjič. V 5. številki «Života i rada» je objavil njegov urednik Milan L. Rajić nekaj opazk k aktualnim pojavom in značilnostim v srbskem književnem svetu. Njegovemu članku ni moči odreči zanimivosti, ne glede na to, koliko je njegov komentar pravilen. Rajić se bavi z afero bivšega docenta dr. Vitezice, ki je bil več let ožji sotrudnik Bogdana Popovića na belgrajskem vseučilišču, dokler ga ni Popović sam javno označil kot nesposobnega. Še zanimiveje pa je, kar pripoveduje pisec o «poeziji» dveh priznanih učenjakov, Radovana Košutića in Branislava Petronijevića, ki sta na stara leta jela objavljati s polnim imenom (Košutić celo v samostojnih zbirkah) verze, ki se odlikujejo po uprav infantilni nezrelosti in pomanjkanju književnega okusa. Zares: kako da so nekateri vse časti vredni intelektualci, ki so dali znanstvena dela nesporne vrednosti, tako otročji, tako malo «pismeni» v pesništvu? Kakšen psihoanalitičen problem je to nesorazmerje med zrelim intelektom in infantilno-nerazvitim pesniškim čutom? Takih primerov je namreč več, nego jih omenja pisec citirane razprave, ki sicer ni segel globlje v problem. Čudne slovstvene pikantije nam pripoveduje Rajić o srbski književni kritiki, o prijateljskih klikah, ki si medsebojno pišejo slavošpeve, ali n. pr. o nekem priznanem dramatik, ki je prinesel v uredništvo književnega časopisa lasten esej o — samem sebi (!).

Mislimo, da ni bilo odveč, kar je pisec povedal o srbskih surrealistih, čeprav problem ni rešen, ako zavrtnemo njihovo «kozmično dialektiko» z — nacionalističnega vidika. Sicer pa velja počakati, kako bo ta mnogostranski obračun odmeval v prizadetih krogih.

Iz «Letopisa M. S.» bi omenil članek Josipa Vidmarja «Slovenačka književnost u godini 1929.», ki ni samo informativen, marveč tudi idejno podprt. Pretežno informativna je kratka studija F. Poljanca v «Pregledu», «Naturalizam u Slovenaca». O Slovencih poroča L. Žimbek v «Hrvatski reviji», vendar mu vzlic očitno dobri volji uidejo razne pomote, kakor je n. pr. tale: «Izlazi takodjer revija za kritiku ‚Kritika‘ s preko 5000 pretplatnika pod uredništvom Finžgara» (!).

Med esejih hrvaških revij je zlasti opazen članek o najpomembnejšem madžarskem liriku Andreju Adiju («Hrvatska revija», januarski zvezek), v katerem je Miroslav Krleža impresivno orisal ves psihični kompleks in politično okolje madžarske panonske, hunske province, iz katerega je vznikla lirika enega najsilnejših madžarskih poetov Adyja. Esej je spisan s širokim zamahom, s svojevrstnim pojmovanjem zgodovinskih antagonizmov, z aluzijami na Hrvaško Matoševih časov; take eseje ume pri nas pisati samo Krleža. Omeniti moramo tudi esej Ljube Babiča «Josip Račić». Izmed hrvatskih slikarjev ima Ljuba Babić največjo in najpristnejšo književno nadarjenost in kulturo, zato se njegove studije o slikarstvu čitajo s posebnim užitkom. Registrirati je treba še dr. Bognerja razpravo «Subjektivizam u modernoj književnosti», ki pa v bistvu ne pove nič kaj novega.

«Književnik» je s februarsko številko vzbudil mnogo hrupa. Članek «Gustav Krklec», ki ga je spisal leta 1921. pokojni pesnik A. B. Šimić, je izšel v taki obliki, da se ost ni obrnila proti Šimiću, ki je smel imeti svoje mnenje o Krklečevi poeziji, marveč zoper krog okoli «Književnika», ki je v letu 1950. potreboval ta «napad iz groba». Gustav Krklec je odgovoril «Književniku» v belgrajskem dnevnem tisku, ki je v svojih začudo razširjenih literarnih stolpcih takoj komentiral ta članek in mu pripisal značaj slovstvenega boja med Zagrebom in Belgradom, ki naj bi bil nadomestilo za drugod izrinjene energije. Nu, pesniška pozicija g. Krkleca se zaradi tega ni bistveno premaknila. V isti številki «Književnika» se je oglasil k besedi Miroslav Krleža v zanimivem sporu «Pro domo sua»; obsežen odgovor na razne časniške in časopisne očitke in poizkuse nekake «protiglembajevske kampanje» je zgolj prispevek k vprašanju literarne fiziognomije in osebne psihologije M. Krleže.

Brez dvoma je ta ali oni članek v revijah, ki smo jih omenili v tem pregledu, pozitivnejši od teh, pri katerih smo se nekoliko delj pomudili. Toda naš čas označuje še toliko negativnih življev, toliko znakov iskanja, tavanja in nejasnosti v vrednotenju duhovnih pojavov, da so nekateri znaki negativnosti važnejši od mirnih, pozitivnih linij, ki se pno v velikih lokih iz preteklosti v megleno prihodnost.

B. B o r k o.

O današnji ruski literaturi piše v februarjem zvezku «Slavische Rundschau» znani ruski romanopisec Ilja Erenburg. Zvezek prinaša nadalje poleg bogatega literarnega in kulturnega drobiža iz slovanskega sveta (kjer pa, žal, Slovencev letos sploh ne poznajo več) razpravi A. L. Böhma «Nova pota v raziskavanju Dostojevskega» in J. L. Fischerja «Pokrajinstvo kot kulturno gibanje v Češkoslovaški» ter zaključek zanimivega eseja Wł. Zawistowskega «Najvažnejše struje moderne poljske režijske umetnosti». Erenburgov članek sicer materijelno ne prinaša ničesar novega, pač pa odpira idejno nekaj novih pogledov v snovanje sodobne sovjetske literature, v prvi vrsti pa je zanimiv za